

עת"א 58136/12/16 - סמיון רייטבורג נגד שרות בתי הסוהר-מחלקת האסיר - זימונים, מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי בנצרת בשבתו כבית-משפט לעניינים מנהליים

עת"א 58136-12-16 רייטבורג(אסיר) נ' שרות בתי הסוהר-מחלקת האסיר - זימונים

בפני כבוד השופט יוסף בן-חמו
העותר סמיון רייטבורג,
נגד
המשיבים 1. שרות בתי הסוהר-מחלקת האסיר - זימונים
2. מדינת ישראל

החלטה

בפני עתירת אסיר נגד ההחלטה המנהלית שדחתה את בקשתו להשתלב בסבב חופשות.

נימוקי העתירה

- תפקודו של העותר בכלא תקין, ללא דופי, אין לחובתו עבירות משמעת.
- מאז מאסרו השתתף העותר במס' קורסים : פרויקט חני"ת, קורס טבחות, קבוצת שליטה בכעסים.
- העותר מכחיש את ביצוע העבירה ומסרב להשתלב בקבוצה טיפולית המיועדת לעבירות מין.
- מב"ן מעריכה את מסוכנותו המינית של העותר לטווח הקצר כ"נמוכה".
- ההחלטה המנהלית השוללת ממנו לצאת לחופשה הינה בלתי סבירה. לא נשקלו כל השיקולים העומדים לזכותו של העותר.
- העותר הינו אסיר פלילי המרצה עונש מאסר של 6 שנים, לאחר שהורשע בעבירות של אונס בכח או באיומים, מעשה סדום ומעשה מגונה בכח. מסווג לקטגוריה א - עבירות מין.

כתב התשובה

- העותר מסווג לקטגוריה א'. על פי הוראות "פקנ"צ החופשות", העותר מנוע חופשות (למעט חופשה חריגה).
- על העותר היה לפנות בבקשה מנהלית לשינוי סיווג לסיווג המאפשר מתן הטבה של חופשה, אך העותר לא מיצה

עמוד 1

את ההליך המנהלי.

העותר מכחיש את העבירה, משליך על קרבן העבירה, איננו לוקח אחריות, מסרב באופן עקבי לעבור טיפול בתחום עבירותיו.

בלעדי טיפול, מסוכנותו נותרה בעינה והוא איננו מומלץ לחופשות.

הגם שגורמי מב"ן אינם מתנגדים ליציאתו של העותר לחופשה קצרה, הם מציינים מפורשות כי חוות דעתם מתייחסת אך ורק למסוכנות המינית הנשקפת מהעותר לטווח קצר, ולא למסוכנותו הכללית שעליה מצביעים גורמי הטיפול בכלא.

בדיון הוסיפה ב"כ העותר וטענה כי העותר הסכים לשתף פעולה בכל טיפול שהוצע לו, למעט טיפול המיועד לעברייני מין. מעולם לא הוצע לו טיפול **לעברייני מין מכחישים**. המתלוננת בתיק הפלילי היא תושבת ארה"ב ואיננה מתגוררת בישראל. זכותו של העותר לעמוד על חפותו. זכות זו הוכרה בפסיקה.

ב"כ המשיב טוען שאין לאפשר לאסיר המורשע בעבירות מין לצאת נשכר מכך שהוא מכחיש את העבירה, ולאפשר לו לצאת לחופשה, מבלי שעבר כל טיפול. העותר השתף בקורסים חינוכיים ולא בטיפולים בעלי היבט סוציאלי. העותר לא נתרם מקבוצת טיפול כלשהי, לא חשף מעצמו, לא שיתף פעולה עם הגורמים הטיפוליים בכלא. טיפול בכלא נעשה כדי שבעת צאתו של האסיר מהכלא מסוכנותו תהיה נמוכה לעומת זו היתה בעת תחילת מאסרו. טיפול בכלא נעשה לצורך שיקום ולא לצורך יציאה חופשה. ההטבה של מתן חופשה הינה כדי לעודד המשך טיפול ולתגמל.

מב"ן מציין בחוות דעתו כי העותר עדיין מבטא כעס, לא מביע שום אמפתיה כלפי הקרבן. נושאים אלה מחייבים טיפול, מעבר לטיפול בהיבט המיני. בניגוד לטענת העותר, הוצע לו לפני כמה ימים להשתתף בטיפול ייעודי לעברייני מין מכחישים, אך במקום להשיב בחיוב ולאמץ את ההצעה הוא ביקש לשקול את הנושא כמה ימים. טיפול שכזה מצריך העברת העותר לכלא אחר שם קיימת תכנית טיפולית לעברייני מין מכחישים.

בתגובה הודיעה ב"כ העותר כי כעת, לאחר שהתייעץ, מסכים העותר להשתתף בקבוצה טיפולית למכחישי עבירות מין.

דין

בהתייחסות גורמי הטיפול שצורפה כנספח לכתב התשובה, צוין כי גורמי הטיפול בכלא מתנגדים ליציאתו של העותר לחופשה, לאור הכחשת העבירה והעדר רצון להליך טיפולי, זאת על אף עמדת מב"ן שאינה מתנגדת לחופשות קצרות, לאחר שמסוכנות העותר הוגדרה כ"נמוכה" לטווח הקצר ו"בינונית" לטווח הארוך. לאורך כל תקופת המאסר הוצע לעותר להשתלב במגוון קבוצות בתחום עבירותיו, אולם הוא סירב. העותר נפגש עם נציג רש"א, ונמצא לא מתאים להכנת תכנית רש"א משום שלא בשלו התנאים לכך.

בחוו"ד מב"ן מצוטטת חוו"ד של קרימינולוג קליני בכיר ומעריך מסוכנות שבדק את העותר בשנת 2013:

"ההתרשמות הקלינית היתה מאדם בעל רמת אינטליגנציה גבוהה יחסית, בעל קסם אישי ויכולת דיבור, מרוכז בעצמו, בעל יכולת מוגבלת לקבל אחריות על מעשיו, מודעות חלקית ביותר למגבלות שלו או למגרעות שלו, בעל יכולת פגומה להפיק תועלת מביקורת ויכולת אינטרוספקציה פגומה. עולם הרגשי רדוד יחסית ואין ביטוי לרגשות חזקים. אין ביטוי ליכולת לחוש אמפתיה או אשמה. מגלה יכולת מוגבלת לניהול מערכת יחסים אינטימית ארוכת טווח, אם כי ככל הנראה אין לו בעיה לכוון מערכת יחסים כזו. תשובותיו בבדיקה הן הגנתיות והוא השתדל להציג פסאדה נורמטיבית מעבר למה שהוא באמת... רמת מסוכנותו המינית הוערכה כבינונית".

המסקנה המתבקשת מהאמור לעיל היא שללא קשר לעבירה המינית הספציפית בה הורשע, מאפיינים מסוימים באישיותו של הנאשם הם כאלה שהעותר יכול להיתרם מטיפול, לאו דווקא טיפול לעברייני מין.

עפ"י גורמי הטיפול הוצעו לעותר מגוון טיפולים, אך הוא סירב.

בחוו"ד מב"ן - בבדיקה הראשונה מיום 6/10/14 - צוין :

"... בולטים מאוד קווי אישיות נרקסיסטים והרושם כי ישנם קווי אישיות בעייתית....".

בחוו"ד שהוגשה לוועדת השחרורים באוגוסט 2016, נרשם כי העותר אומר שהמתלוננת מנהלת מולו משפט אזרחי וכי הוא שכר בלש פרטי שעקב אחרי הקרבן וצילם אותה בחו"ל כשהיא מסתובבת בחוץ, כדי להפריך את טענתה שמאז ביצוע העבירה היא מסתגרת בביתה.

בבדיקה קלינית מאוחרת יותר שבוצעה לעותר, ההתרשמות היא :

"באופן כללי בבדיקה נוכחית, סף התסכול גבוה יותר, פחות תוקפני מאשר בבדיקה הקודמת, בולטים קווי אישיות נוקשים ונרקסיסטיים, מבוצר בעמדותיו, ללא יכולת אינטרוספקטיבית וללא תובנה להתנהגות בעייתית מצידו".

המלצת מב"ן האחרונה איננה חדשה. היא חוזרת על אותה המלצה שבחוות הדעת הקודמות של מב"ן.

מקרה זה בו אנו דנים שונה ממקרים אחרים בהם נדונה בקשת אסיר שהוא עבריין מין לחופשה.

ברגיל, נסמכת הרשות המנהלית על חוות דעת מב"ן, לצורך קביעת מידת הסיכון הנשקפת מהוצאתו של אסיר לחופשה ונותנת לה משקל רב ואף מכריע. המשקל המיוחד ניתן למב"ן, בהיותו גוף מקצועי מובהק ומנוסה. על כן פסקו בתי המשפט כי אין פסול בגישה העקרונית של גורמי שב"ס, המסתמכים על הערכת המסוכנות של מב"ן ואף מעדיפים אותה על פני חוות דעת של מומחים מטעם האסיר. מעמדו המקצועי של מב"ן, כיועץ מקצועי של שב"ס, אף עוגן בחקיקה

(סעיף 12(א) לחוק שחרור על תנאי ממאסר, תשס"א - 2001).

במקרה שבפנינו ההחלטה המנהלית וגורמי הטיפול בכלא אינה מאמצת את המלצת מב"ן, הם סבורים שאין מקום לאשר לעותר חופשה, על אף המלצת מב"ן.

נהלי הבדיקה החדשים של מב"ן מאפשרים, בניגוד לעבר, לתת הערכת מסוכנות, גם בעניין מתן חופש לאסירים המכחישים את עבירות המין.

גם עלפי הנהלים החדשים, הכחשת עבירות המין, מקבלת משקל רב בהערכת המסוכנות, אך בניגוד למדיניות הקודמת, ההכחשה לא תכריע את הכף באופן קונקלוסיבי, והיא אינה מונעת המלצה על הוצאתו של אסיר עברין מין לחופשה (עע"א 6481/01 סולימאן אל עאביד נ' שב"ס).

בפני הגורם המנהלי המוסמך לאשר הוצאת אסיר לחופשה עומד מכלול שיקולים הרלוונטיים להחלטה בדבר הוצאתו לחופשה. לגבי אסירים עברייני מין, מקבל הגורם המוסמך חוות דעת ממב"ן לעניין המסוכנות הנשקפת מהוצאתו של האסיר לחופשה.

הגורם המוסמך אמור לקבל את ההחלטה לפי שיקול דעתו, על יסוד כל השיקולים הענייניים, לרבות חו"ד מב"ן, ובכפוף למגבלות החלות על שיקול דעת מנהלי.

חו"ד של מב"ן, כך בדרך כלל וכך צוין מפורשות בחוות הדעת נשוא ההליך, מתייחסת לעניין המסוכנות המינית. חו"ד מב"ן נדרשת עבור כל עברייני המין הן כדי לבחון אם הם משתייכים לקבוצת "סוטי המין" והן משום שגם עבריינים שאינם משתייכים לקבוצה כזו נחשבים מסוכנים מבחינה מינית. המסוכנות הנבחנת איננה דווקא כלפי המתלוננת הספציפית. הדעה המקצועית המקובלת היא שבהסתברות שעברין מין משוחרר יבצע עבירת מין נוספת גבוהה משמעותית מהסתברות שעברין שביצע עבירות בתחומים אחרים יבצע עבירות מין. גם אם שיעור הרצדיביזם בקרב עברייני מין נמוך מזה של עברייני רכוש או עבריינים בתחומים אחרים, הסכנה לביצוע עבירות מין חוזרות הנשקפת מעברייני מין דווקא, היא גבוהה משמעותית לעומת הסכנה לביצוע עבירות מין על ידי אסירים שאינם עברייני מין (עניין "אלעביד", עמ' 708).

כאשר הרשות המנהלית שוקלת את חו"ד מב"ן, יש להבחין בין הערכת המסוכנות שבחוות הדעת לבין ההמלצה לגורם המנהלי המוסמך.

"לעומת זאת, לצורך ההחלטה בבקשת האסיר לחופשות עצמה, המלצת מב"ן לאשר לאסיר חופשות או להימנע מאישורן היא בעלת משקל רב, אך היא בגדר המלצה בלבד. משקלה אינו בלעדי והיא איננה שוללת את שיקול דעת הוועדה. ... על כן, בהחלטות רבות ובפסקי דין שיצאו מלפני בית משפט זה הבענו דעתנו שחוות הדעת של מב"ן על אף כובד משקלה, אינה קונקלוסיבית ואינה פוטרת את הגורם המוסמך לשיקול את מכלול השיקולים הרלוונטיים להוצאה לחופשה."

הגורם המנהלי לא התעלם מחו"ד ומהמלצת מב"ן, אך שקל שיקולים נוספים רלוונטיים, כמפורט בהתייחסות.

לעותר קשיים מסוימים כפי שציינו המומחים הקרימינולוגים, כמפורט לעיל, וכמו שהתרשמו גורמי הטיפול. "הסכסוך" של העותר עם המתלוננת עדיין קיים, מתנהל הליך אזרחי. העותר "עסוק" בנושא זה, כפי שסיפר. העותר לא עבר שום הליך טיפולי, לא רק בנושא עבריינות מין, ולא בנושאים אחרים המצריכים טיפול לאור אישיותו וחולשותיו כפי שפירט הקרימינולוג וכפי שסבורים גורמי הטיפול בכלא.

במצב דברים זה, אין לומר שההחלטה המנהלית איננה סבירה ויש צורך בהתערבות שיפוטית.

יש לקוות שהעותר ישולב בקבוצות טיפוליות מתאימות ובכלל זה בטיפול בעברייני מין מכחישים, לאחר שהוא הודיע בדיון על הסכמתו לכך. או אז תפתח הדרך לשוב ולבחון את בקשתו לחופשה.

העתירה נדחית.

ניתנה היום, י"א אדר תשע"ז, 09 מרץ 2017, בהעדר הצדדים.